Rok IVty Nr. 2. Kraków, dnia 6 Czerwca. Rok 1876.

Wychodzi w Krakowie co tydzień przez czas pory zdrojowo-kąpielowéj.

Biuro Redakcyi i Administracyi W KRYNICY w c. k. Zakładzie Zdrojowym.

Prenumeratę miejscową przyjmuje Administracya „Czasu“ w Krakowie, gdzie także dostać można pojedynczych Numerów „Krynicy.“

KRYNICA

Tygodnik poświęcony ojczystym Zakładom zdrojowo-kąpielnym.

Redaktor
Dr MICHAŁ ZIELENIEWSKI
Lekarz Rządowy c. k. Zakładu Zdrojowego w Krynicy.

Prenumerata wynosi

w Krakowie na miejscu 1 złr.
w Monarchii austryacko-węgierskiéj z przesyłką pocztową . . . . . 1 złr. 20 c.

Numer pojedynczy . . . — 6 „

Należytość za prenumeratę lub za umieszczenie ogłoszeń odsyłać należy franco do Biura Administracyi.

TREŚĆ SPRAWOZDANIA O C. K. ZAKŁADZIE ZDROJOWYM W KRYNICY z roku 1875

podał

Dr. Zieleniewski.

(Ciąg dalszy).

A. Część statystyczna.

V.

Czynność miejscowéj apteki w Krynicy wykazuje podczas świeżo ubiegłej pory zdrojowéj: wyekspedyowanych recept 2851; rozprzedanych wód lekarskich tak krajowych jako też zagranicznych 4030 flaszek, oboje wyłącznie dla gości krynickich dostarczane; nadto tutejsza apteka rozprzedała wyciągu z igliwia na kąpiele balsamiczne 400 flakoników, pastylek zaś krynickich 1048 pudełek, w każdem po 40 sztuk.

Rozsyłka zatem przetworów balneoterapeutycznych krynickich ustawicznie wzrastając, niemal podwoiła się od roku przeszłego, z czego naturalny wniosek, iż wziętość wód krynickich oczywiście wzrasta, a nie maleje.

VI.

Dla okazania ruchu w łazienkach krynickich przytaczamy, iż w r. 1875 udzielono tutaj ogółem 38608 kąpiel mineralnych, a mianowicie:

kąpiel mineralnych waniennych I. klasy . . .	9821
„ „ „ II. „ . . .	16003
„ „ „ bezpłatnie . .	1015
„ „ „ dla dzieci . .	221
„ borowinowych dla dorosłych	5697
„ „ „ dzieci	17
„ „ bezpłatnie dla dorosłych .	79
„ „ na ręce (Moorhandbad) .	69
„ „ „ nogi (Moorfussbad) . .	28
„ natryskowych ogólnych	296
„ „ macicznych	10
„ igliwiowych	182
„ gazowych (z kwasu węglowego) .	11
„ parowych	23
kąpiel nasiadowych	4316
kąpiel zaś rzecznych udzielono	821

Ogółem udzielono kąpiel 38608, a zatém w porównaniu z r. 1874 więcéj o 1864.

Zaznaczyć na tém miejscu wypada, iż na mój wniosek po raz pierwszy wprowadzono tutaj zeszłego roku w użycie dwa rodzaje kąpiel, dotychczas tutaj niepraktykowanych, t. j. kąpiołki borowinowe na ręce i takież na nogi (Moorhand-&-Moorfussbäder), których dalsze upowszechnienie nie będzie bez interesu dla Zakładu zdrojowego.

VII.

Rozsyłka naszych wód lekarskich, a mianowicie ze zdroju krynickiego (szczawy wapniowo-żelazistéj), tudzież ze źródła słotwińskiego (szczawy magnezyo-sodowo-żelazistéj) wynosi ogółem flaszek 51246.

Mianowicie rozesłano 1875 roku	zatem w porównaniu z r. 1874
wód krynickich flaszek 49344	więcéj o 5054 flaszek
„ słotwińskich „ 1902	„ „ 529 „

VIII.

Literatura Krynicy pozyskała w świeżo ubiegłym roku niemałéj doniosłości przyczynek, w illustrowaném opisaniu wód mineralnych krynickich po rosyjsku drukiem ogłoszoném, staraniem Dr Zieleniewskiego pod napisem:

1) *„Mineralnye Istoczniki Leczebnawo Zawedenia w Krinicje,“* któratо publikacya w 5000 egzemplarzach uskuteczniona, między Lekarzy Cesarstwa Rossyjskiego już rozesłaną została. Rzeczoną publikacyą wiadomość o Zakładzie zdrojowym krynickim wraz z jego wodami mineralnemi weszła już do lekarskiéj Literatury rossyjskiéj.
2) Drugim niemniéj ważnym przyczynkiem do Literatury Krynicy, w r. 1875 drukiem ogłoszonym, jest niewątpliwie czasopismo **„Krynica,“** IV już rok wychodzące.

Oprócz powyżéj wymienionych publikacyj o Krynicy, następujące czasopisma z r. 1875 zamieściły artykuły o Krynicy, a niektóre z nich swoją ważnością i obszernością, jak u. p. artykuł o Krynicy zamieszczony w *„Gazecie Narodowéj“* Nr. 179 i 180, tudzież artykuł o Krynicy w *„Dzienniku Poznańskim“* Nr. 190 i 191 ogłoszony, godne są wszechstronnéj uwagi.

Dla pamięci wyszczególniamy tu czasopisma z roku 1875 o Krynicy wzmiankujące:

1) Gazeta Lekarska, Warszawa. Rok X. T. XIX. Nr. 13.
2) Jahrbuch für Balneologie, Hydrologie und Klimatologie, herausgegeben v. Dr. E. H. Kisch, V Jahrgang. 1875. Bd. II, p. 236.
3) Oesterreichische Badezeitung, Organ für die Interessen der europeischen Kurorte und Kurpublikums. J. 1875. Nr. 3.
4) „Czas“ Nr. 83, 87, 106, 109, 113, 120, 121, 133, 134, 140, 155, 162, 170, 174, 183, 191, 219.
5) „Kronika“ wydawana w Krakowie Nr. 24.
6) „Przegląd Lekarski“ wydawany w Krakowie Nr, 23, 38.
7) „Gazeta Narodowa“ Nr. 122. 179, 180, 193, 206, 208.
8) „Gazeta Lwowska“ Nr. 92.
9) „Dziennik Poznański“ Nr. 190, 191.
10) „Kuryer Poznański“ Nr. 100.
11) „Wiek“ wydawany w Warszawie Nr. 159.
12) „Kiewlanin — Kiew“ r. 1875 Nr 20.

IX.

Następujące nowe nabytki i ulepszenia świeżo ubiegłego roku w Zakładzie krynickim dokonane zostały:

a) świetne przeistoczenie dawnego domu propinacyjnego na *„Hotel krakowski“*, z urządzoną tamże publiczną restauracyą, kawiarnią, cukiernią i czytelnią gazet; a przeniesienie propinacyi ze zakładu zdrojowego do wsi Krynica;

b) wybudowanie murowanych jatek rzeźniczych, oddzielnie dla chrześcian, a osobno dla starozakonnych, z urządzoną tamże lodownią;

c) dowóz wody ze zdroju słotwińskiego do źródła głównego — i rozdzielanie bezpłatne rzeczonéj wody mineralnéj między gości zdrojowych;

d) przeniesienie targowiska bydła z placu w alei lipowéj na kamieniste pobrzeże potoku krynickiego;

e) umieszczenie lokalu dla Urzędu pocztowego w samym zakładzie zdrojowym;

f) sprawiono:

1) dwie nowe sikawki pożarowe;
2) dwanaście nowych ławek ogrodowych;
3) dwie wielkie geograficzne karty do sali konwersacyjnéj;
4) okazałe postumenta żelazne pod kule szklanne ogrodowe;
5) nowe nakrycie pumpy;
6) oszalowano 13 gabinetów borowinowych drzewem i takowe olejno pomalowano.

(C. d. n.)

O KOŁACZYKACH KRYNICKICH

skreślił

Dr. Zieleniewski.

(Dokończenie).

Kołaczyki krynickie są to placuszki kształtu jajkowatego, w swéj osi podłużnéj 10 linij, a w poprzecznéj 8 linij mierzące, grubości 1—1$^1/_2$ linii; na jednéj stronie zupełnie gładkie, na drugiéj zaś wytłoczony napis „K r y n i c a“, a pod nim litery „H. N.“ (Hugo Nitribitt) różni je dostatecznie od innych podobnych wyrobów. Barwa ich jest biaława, układ drobnoziarnisty, gdzieniegdzie połyskującemi kryształkami cukru urozmaicony; brzegi ostro odcięte, spojność dostateczna, bo jakkolwiek nie łatwo kruche, nie są one tak twardemi, iżby przy umiarkowanym nacisku zębów snadno pogryść się nie dały na drobne okruchy, niebawem w ślinie ust łatwo się rozpuszczające. Smak ich jest przyjemny, słodki; po użyciu pozostaje po nich smak bardzo lekko ściągający i uczucie suchości. Mają zapach kwiatu pomarańczowego, którego olejkiem są zaprawione. Ciężar pojedynczego kołaczyka w przecięciu wynosi około 18 gran.

Według rozbioru A. Aleksandrowicza, kołaczyki krynickie zawierają prawie wszystkie stałe składniki w szczawie krynickiéj się znajdujące, a gdy w skład jednego funta w. apt. téjże szczawy, jako najważniejsze pierwiastki wchodzą:

Siarkan potasowy . . .	w ilości	0.037	gran.
„ sodowy	„	0.011	„
Chlorek sodu	„	0.117	„
Dwuwęglan sodowy . . .	„	2.113	„
„ litowy . . .	„	0.015	„
„ barowy . . .	„	0.018	„
„ strontowy . .	„	0.003	„
„ wapniowy . .	„	14.738	„
„ magnowy . .	„	1.157	„
„ manganezowy	„	0.085	„
„ żelazawy . .	„	0.305	„

wszystkie te składniki znajdują się w kołaczykach krynickich; a z tych najważniejsze idą w następującym stosunku, w porządku ilości w jednym kołaczyku zawartéj:

Węglan wapniowy . .	3.8	gran.
„ sodowy . .	0.5	„
„ magnowy . .	0.2	„
„ żelazawy . .	0.1	„

Zbyt małe ilości innych składników, jakie w pojedynczym kołaczyku się znajdują, milczeniem pomijamy.

Wysuszone kołaczyki, w liczbie 40—45 sztuk, w podłużném pudełeczku białém z różowemi obwódkami, na wierzchu którego znajduje się etykieta litografowana, wyobrażająca chodnik kryty i zdrój gółwny w Krynicy, mają następujący napis: „Pastilles de Krynica — Kołaczyki z wody mineralnéj krynickiéj — wyrabiane według zasad Komisyi balneologicznej c. k. Towarzystwa naukowego krakowskiego.“ Każde pudełeczko zaopatrzone jest w dru-

kowany przepis, podający sposób używania namienionych kołaczyków, a zalepione po obu stronach gumowaną papierową pieczątką, na której napis: „Wyrób i skład u aptekarza H. Nitribitta w Krynicy.“

W odpowiedzi na pytanie, kiedy i jak kołaczyków krynickich używać należy, oświadczamy, że w ogóle, gdzie szczawa krynicka jest wskazaną, tam i kołaczyki z niéj wyrobione należy stósować.

A zatém kołaczyki krynickie, jako lek wzmacniający, z przetworu żelaza zrobiony, z prawdziwą korzyścią użyte być mogą: w niedokrewności i błednicy, w drażliwości nerwów, osobliwie wobec wad krwi poprzednio wymienionych; w powolnych wyzdrowinach (rekonwalescencyi): po obłożnych chorobach, po gwałtownych gorączkach, po złośliwéj zimnicy, po krwotokach, po durzycy brzusznéj, po czerwonce i t. d.

Jako lek z alkaliów złożony, a zatém kwasochłonny, wysuszający i stężający, kołaczyki krynickie wybornie użyte być mogą: w długotrwałych nieżytach żołądka lub jelit, osobliwie w przewlekłéj biegunce, bardzo często z powyższemi niemocami połączonéj, tudzież w rozlicznych dolegliwościach, lub w kurczu żołądka, z nadmiaru kwasów pochodzącym.

Jako środek higieniczny, kołaczyki krynickie nieoszacowanem są lekiem dla dzieci krzywicą *(rhachitis)* lub zołzami *(scrophulosis)* z cechą otrętwienia dotkniętych.

Jak często i ile kołaczyków dziennie używać, na to łatwa odpowiedź, skoro wiemy, iż 4 grany soli zbiorowéj krynickiéj w jednym kołaczyku się mieści. Dorosłym zazwyczaj 4—6 sztuk dziennie, dzieciom zaś 2—3 na dobę z dobrym skutkiem dotychczas zalecaliśmy.

Tyle o kołaczykach krynickich pod względem leczniczym.

Zachodzi jeszcze jedna okoliczność, o któréj przemilczeć nie można, że wyrobem wzmiankowanych kołaczyków pokonano z chwałą trudność otrzymywania soli krynickiéj w rodzimym jéj stanie; a zatem odniesiono pod pewnym względem tryumf nauki nad przyrodą. Bardzo drobne to na pozór zwycięztwo, jednak wobec najściślejszéj krytyki umiejętniczéj na zawsze takiém pozostanie, a chluba z tego należy się i światłym radom Komisyi balneologicznéj i niezrażającemu się trudnościami wytworcy kołaczyków panu Nitribittowi, który rzetelny złożył dowód swéj niezmordowanéj pracowitości, przysparzając nowe spożytkowanie szczawy krynickiéj i otrzymawszy zarazem palmę pierwszeństwa dla Krynicy przed innemi zagranicznemi zdrojowiskami, gdyby którekolwiek z nich, z odpowiednich szczaw alkalicznożelazistych kołaczyki wyrabiać zamierzyło.

Ale może kto powie, że wobec tylu przetworów żelaza, jakich przyroda, sztuka i przemysł fabryczny niemal z każdym dniem w nowéj formie dostarcza [1]), po co jeszcze świeży przetwór żelaza pod postacią kołaczyków krynickich?

Na to odpowiemy: Nie ma leku nad żelazo [2]), ani nie ma nowéj jego postaci, którąby nie znalazła swéj odpowiedniéj potrzeby i swego wyłącznego zastosowania.

---

[1]) Dosyć wspomnieć o lekach żelaznych ostatniemi czasy z francuzkich aptek pp. Grimault & Cie w handlu znajdujących się, jak np.: o fosforanie żelaza dra Lerasa, o syrupie żelazistym z korą chinową, o tak zwanych *Dragées* pp. Gelis & Conte z mlekanu żelaza wyrabianych, o likierze żelazistym dra Rosenthala; o pastylkach żelazistych wiedeńskich, znanych w handlu pod nazwą *Wiener Eisenpastillen (pastilli ferro natri pyrophosphorici)*, wyrabianych w aptece Reifa w Wiedniu; o wprowadzonym w użycie dra Fleischera płynnym cukroleku żelazistym, wyrabianym w słynnéj fabryce czokolady Jordana i Timeusa pod nazwą: *Zuckerkapseln, gefüllt mit löslichen Eisensaccharat.*

[2]) Według starego przysłowia: „*Qui nescit Martem, nescit artem.*“

KORESPONDENCYE.

Krynica dnia 31 Maja 1876.

⊙ Komunikacya pomiędzy Krynicą a Muszyną odbywa się drogą powiatową z Nowego Sącza na wsie: Nawojowa, Łabowa, Krzyżówka (Huta) i Krynica do Muszyny prowadzącą. Przestrzeń téj drogi od Krynicy do Muszyny (9.10 kilom.) przeżynają 3 potoki, a mianowicie, za wsią Krynicą potok „*Szczawiczne,*“ daléj potok „*Muszynka*“ pod Powroźnikiem, i potok „*Skórnym*“ zwany. Podczas większych ulewów deszczownych, a tembardziéj na wiosnę, gdy śniegi topnieją, nietylko ustaje zupełnie komunikacya między Muszyną a Krynicą na dni kilka, dopóki wody nie opadną; ale corocznie nierzadko najsmutniejsze bywały wypadki utonienia podróżnych, zniewolonych koniecznością wśród wezbrania owych potoków wbród je przejeżdżać.

Władze Rządowe Zakładem zdrojowym w Krynicy zarządzające, wcześnie bo jeszcze przy rozpoczęciu budowy kolei Lechowsko-Tarnowskiéj z uwagi, że goście kąpielowi i inni podróżni ze stacyi kolejowéj z Muszyny do Krynicy wspomnioną drogą powiatową, jako najbliższą dojeżdżać będą, uznały za konieczność: przeprowadzenie bezzwłoczne rekonstrukcyi owéj części drogi, a przedewszystkiem wybudowanie 3 mostów na wspomnionych potokach drogę tę przerzynających. Gdy atoli Rada powiatowa Nowo-Sądecka ani postawienia owych nieodzownie koniecznością wskazanych mostów, ani rekonstrukcyi wzmiankowanéj przestrzeni drogi dla braku odpowiednich środków uskutecznić nie mogła, przeto Ministerstwo Rolnictwa, do zakresu którego dobra Państwa Muszyny i Zakład zdrojowy w Krynicy należy, pospieszyło Radzie powiatowéj Nowo-Sądeckiéj z pomocą, udzielając jéj bezzwrotny zasiłek w kwocie **5000 złr.** z dochodów zdrojowych. Mimo pomocy i tak znacznego współudziału ze strony Ministerstwa Rolnictwa we wydatkach na postawienie owych mostów i na rekonstrukcyę wspomnionéj drogi z Muszyny do Krynicy, zapewnie jeszcze długie lata zbywałoby jéj całéj okolicy i Zakładowi zdrojowemu — jeszcze wiele ofiar życia ludzkiego nurty wspomnionych potoków pochłonęłyby, gdyby nie Wydział Krajowy, który nie pozostał w tyle, lecz uznając wszechstronną ważność Zakładu zdrojowego w Krynicy, jako instytutu krajowego i konieczną potrzebę dobréj komunikacyi, między dworcem kolejowym w Muszynie, a wzmiankowanym Zakładem, przyczynił się znaczną, bo do **10000 złr.** dochodzącą subwencyą, do budowy wspomnionych mostów i wzmiankowanéj drogi, poleciwszy bezwłoczne wykonanie całego tego dzieła w drodze przedsiębiorstwa pod stósowną administracyą i techniczną kontrolą.

Po znanem dla spraw ogólnokrajowych usposobieniu i po energii Marszałka Rady powiatowéj Nowo-Sądeckiéj Wgo Dobrzyńskiego spodziewać się więc można, jaknajrychlejszego uskutecznienia owéj ze wszechmiar ważnéj a zwłoki niecierpiącéj budowy; tak że z otwarciem kolei, podróż od dworca w Muszynie do Zakładu zdrojowego w Krynicy już żadnym trudnościom podlegać nie będzie. — Donosząc o tem, niemogę przemilczeć, iż tak od tutejszego Zakładu zdrojowego, jakoteż od mieszkańców całéj tutejszéj okolicy Wysokim Władzom rządowym i autonomicznym, a mianowicie Ministerstwu Rolnictwa i Wydziałowi Krajowemu, prawdziwa wdzięczność i najwyższe uznanie się należy, gdyż bez tak hojnéj pomocy, sprawa drogi z Muszyny do

Krynicy zapewne długo jeszcze swego załatwienia oczekiwaćby musiała, zanimby doszła do skutku.

KRONIKA WIADOMOŚCI BIEŻĄCYCH

O ZDROJOWISKACH KRAJOWYCH.

Krynica. C. k. Dyrekcya lasów i domen, zdrojowiskiem Krynicy zarządzająca udzieliła bezpłatnie w tegorocznym sezonie zdrojowym 57miu ubogim osobom 785 kąpiel mineralno-wodnych, a 75 kąpiel borowinowych — tudzież obdarzyła 24 osoby bezpłatnem pomieszkaniem w tutejszym Zakładzie zdrojowym potrzebującym dla leczenia się w Krynicy przebywać.

* * *

Krynica. Do instytutów lekarskich i dobroczynnych co roku bezpłatnie wodami mineralnemi krynickiemi obdarzanych, tego roku należy i Zgromadzenie Sióstr Felicyanek w Krakowie; albowiem Ministerstwo Rolnictwa poleciło udzielić tego roku bezpłatnie wspomnionemu Zgromadzeniu 200 flaszek wody mineralnéj Krynickiéj.

* * *

Krynica. Dzięki informacyi, udzielonej Komisyi kąpielowej w Krynicy przez Prof. Dr. Karlińskiego, Dyrektora Obserwatoryum astronom. krakows., urządzonym będzie b. r. w Krynicy kompas słoneczny z metalu na ścianie budynku zakładowego „pod Orłem", w fabryce machin i narzędzi L. Zieleniewskiego uskuteczniony.

* * *

Krynica. Dowiadujemy się z pewnego źródła, iż Dr Domański, Docent Elektroterapii w Uniwers. Jagiell., autor obecnie pod prasą drukarską będącego dzieła o „Elektroterapii" a zaszczytnie znany z mnogich swych prac w literaturze lekarskiej i w praktyce chorób nerwowych, zamierza t. r. w zdrojowisku krynickiem otworzyć zakład inhalacyjno-pneumatyczny i elektroterapeutyczny, podając sposobność korzystania ze swej specyalności i bogatego swego doświadczenia chorym wspomnionego rodzaju leczeń potrzebującym.

* * *

Zakopane. Dowiadujemy się z *Przeglądu Lekarskiego*, że Zakopane, które dotychczas było prawie wyłącznie miejscem letniego wypoczynku i dogodnym punktem dla zwiedzających Tatry, zaczyna się rozwijać jako uzdrowisko. I tak z końcem maja b. r. mają tu stanąć łazienki do używania leczeń zimną wodą z potrzebnym do tego urządzeniem. Mieszkań dla gości kąpielowych jest tutaj 20, reszta gości mieścić się może w domkach góralskich. Wozy pocztowe mają z Krakowa na samo miejsce do Zakopanego dojeżdżać, a właściciel Zakopanego poczynił już z pomocą Towarzystwa tatrzańskiego kroki, w celu pozyskania w Zakopanem stacyi telegraficznej. Przy dobrych chęciach właściciela Zakopanego, popartych przez Towarzystwo tatrzańskie, może z czasem rozwinąć się w Zakopanem tak pożądany w naszym kraju zakład wodolecznіczy.

* * *

Szczawnica. Zmarły w dniu 11 maja 1876 r. *Józef Szalay*, właściciel Szczawnicy, testamentem z d. 23 lutego 1870 r., uzupełnionym kodycylem z d. 23 lutego 1875 r. zapisał Zakład zdrojowy w Szczawnicy na wspólną własność dwom swoim synom i Akademii Umiejętności w Krakowie; postanawiając, aby administracya rzeczonego Zakładu pozostawała w rękach Akademii Umiejętności. *(Czas.)*

* * *

Polacy lekarze w obcokrajowych zdrojowiskach.

Jak po inne lata tak i tego roku wykonywać będą praktykę lekarską następujący polscy Doktorowie w obcokrajowych zdrojowiskach:

W *Cieplicach czeskich* Dr. Karmin z Galicyi,
w *Franzensbadzie* Dr. Przeździecki z Warszawy,
w *Gleichenbergu* Dr. Czerwiakowski z Krakowa,
w *Goerbersdorfie* Dr. Sokołowski z Król. Polskiego,
w *Karlsbadzie*: Dr. Hassewicz z Warszawy, Dr. Hordyński z Brzeżan i Dr. Rosenberg z Krakowa,
w *Lądku* (Landek) Dr. Ostrowicz,
w *Maryenbadzie* Dr. Dobieszewski,
w *Nicei* Dr. Lubański,
w *Priessnitzthal* posiada własny zakład hydropatyczny Dr. Fraenkel.
w *Schinznach* Dr. Żurkowski,
w *Steinerhof* posiada własny zakład hydropatyczny Dr. Czerwiński. *(Przegląd Lekarski).*

Główny Redaktor i wydawca Dr. *Michał Zieleniewski.*
Redaktor odpowiedzialny *Józef Łakociński.*

W drukarni „CZASU". Nakładem c. k. Zakładu Zdrojowego w Krynicy. Rządca drukarni *Józef Łakociński.*